

УДК 321.01

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-18-8>

Сергій Вонсович

ORCID: 0000-0001-9657-0902

КОНЦЕПТ СПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНОМУ ІСТОРИКО-ПОЛІТОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Доведено, що сучасні виклики окреслюють особливі вимоги до державної влади як інституту, здатного управляти суспільством. Розкрито, що першорядне значення набувають політичні властивості та якості державної влади, що відображають її функціональну спроможність і реальні здатності врегулювання конфліктів. Вони залежать від міжнародних відносин, політичної системи національної держави, характеру правлячого режиму, системи державного управління та прийняття рішень. Оцінка цих параметрів дає змогу зрозуміти спроможність (можливості й перспективи) тієї чи іншої держави в довгостроковій і середньостроковій перспективі. За цих умов саме оцінка спроможності держави дає змогу пізнавати ступінь реального задоволення від цілепокладання, організації та регулювання суспільних запитів, а в подальшому – на підставі отриманих даних розробляти заходи та пропозиції щодо підвищення рівня ефективності владарювання.

Розглянуто різні підходи до розуміння й вивчення державної спроможності, що склалися в політичній науці, основні аспекти державної спроможності країн світу, пов'язані із зовнішнім і внутрішнім контекстом існування та функціонування відповідних держав. Охарактеризовано сутність феномену державної спроможності / неспроможності та визначено політичні параметри спроможності держави та політичні ризики функціонування державної влади в умовах проблемної державності. Акцентовано увагу на тому, що політична ефективність державної влади в сучасних умовах є визначальним чинником забезпечення державної спроможності. Далеко не всі держави однаково здатні гарантувати своїм громадянам забезпечення зовнішньої безпеки, внутрішнього порядку, легітимності, управління та розвитку. Окреслені нові виклики, які впливають на владні ресурси спроможності держави в умовах формування нового світового порядку. Артикульовані потенційні можливості їх реалізації в Україні, які виникли під час глобальної війни. Зазначено, що, даючи визначення поняттю «спроможна держава», доречно враховувати два взаємозалежні між собою питання – легітимність влади в очах населення та суб'єкти укріплення держави. Легітимізація влади забезпечується загальними інститутами та відносинами, які одночасно сприяють послабленню та навіть руйнуванню держави, а послаблення владних інститутів призводить до делегітимації влади та подальшої деградації країни.

Ключові слова: *влада, спроможність держави, державна влада, стратегії влади, політична теорія, держава.*

Вступ. В умовах, коли виклики сучасності висувають особливі вимоги до держави як інституту, здатного управляти суспільством, першорядного значення набувають політичні властивості і якості держави. Вони відображають її функціональну спроможність і реальні здатності врегулювання конфліктів, забезпечення суспільної стабільності та підтримання стійкого економічного й гуманітарного розвитку. На порядок денний для сучасних держав постали нові, трансформовані виклики. Світова пандемія COVID-19 поглибила сумніви, чи можуть сучасні держави та їхні інститути вирізняти артикульовані інтереси громадськості та бути відповідальними. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 р. оцінюється окремими дослідниками як великий історичний поворотний момент до нового, мультипорядкового світу, у якому держави ліберальної демократії продовжуватимуть існувати, але вже без претензій на універсальність. З поширенням авторитарних режимів і наростанням впливу авторитарних лідерів на світовій арені демократичні цінності опиняються під загрозою. Крім того, посилення економічної та військової потуги Китаю, загострення конфліктів в Африці, затяжний

конфлікт Ізраїль / Палестина та світовий економічний спад, що триває, посилили скептичні голоси в дебатах щодо того, чи буде в новому світопорядку місце спроможним державам, які здебільшого асоціюються з демократичними інститутами та практиками. Аналіз літератури свідчить про значний інтерес науковців до цієї проблематики. В українському науковому дискурсі зазначена проблематика знаходить своє відображення у роботах Г. Зеленько, О. Резнікової, О. Баштанник, Н. Колісниченко, М. Войновського тощо.

Мета дослідження. Пошук відповідей на поставлені питання вимагає насамперед у концептуалізації поняття «спроможна держава» та більш ґрунтовного дослідження інших варіацій держави, які мають або нейтральний, або протилежний зміст. Для реалізації цієї мети окреслено такі завдання: систематизувати владно-державні стратегії, які характеризують методологічні аспекти дослідження; охарактеризувати сутність феномену державної спроможності / неспроможності; проаналізувати сутність поняття державної спроможності та простежити її виміри; виокремити та з'ясувати параметри, що характеризують спроможність держави; проаналізувати підходи до трактування змісту понять «здатність і дієвість держави», «державна статусність», «політичне структурування»; розкрити вплив політичної ефективності державної влади та засобів її оцінювання на забезпечення спроможності держави.

Результати дослідження. На порядку денному розвитку досліджень у цій сфері постає питання оцінки політичної спроможності державної влади вже не просто з точки зору потреб її оптимізації, а з точки зору забезпечення державної спроможності в усіх її проявах (безпеки, конкурентоспроможності тощо) та з метою пошуку шляхів і засобів подолання дестабілізаційних, кризових тенденцій, з якими стикаються сучасні держави. Держава є продуктом інтересу до порядку, який змушував політичних акторів під час громадянських воєн до утворення інстанції, покликаної покінчити з війною і роззброїти воюючі сторони. Так виникла ідея порядку «зі страху перед насильством і протилежного мотиву безпеки. Насильство саме по собі є досвід, стимулюючий порядок» [8, р. 61].

Поняття «здатність держави» у багатьох його контекстах сьогодні використовується досить широко. Зокрема, виокремлюють окремі складові цієї здатності: «управлінські здатності», «урядові здатності», «адміністративні здатності», «менеджментні здатності», «здатності формулювати політику», «політичні здатності», «інституційні здатності». На думку Сеппо Тихонена, «здатність держави стала центральною дискусійною темою в політичній науці та в суперечках про розвиток, оскільки дослідники виявили, що нездатність держав є однією з головних перешкод для досягнення економічних і соціальних цілей, які висунуті лідерами країн» [11, р. 101]. Здатність держави найтіснішим чином пов'язана з її дієвістю, включно з його різними смисловими значеннями – якісністю, продуктивністю, ефективністю. Результативність державної діяльності визначається її здатностями, крайні є платформою для неї. Сукупність здатностей визначають державну спроможність. Таке розуміння відповідає вже традиційному розумінню держави, що сформувалося як у політичній науці, так і у державознавстві. Так, Дж. П. Неттл розуміє під спроможністю держави її здатність здійснювати свої владні функції [7].

Останнім часом усе більше прихильників знаходить концепція, яка розглядає державність як понятійну категорію, що має дві характеристики: «статусність», тобто «належність до спільноти держав-станів (statehood)», і «спроможність», тобто «відповідність своєї власної природи держави-стану» (stateness)». Відзначаючи цю тенденцію, зауважимо, що якщо спроможність характеризує внутрішній розвиток соціуму, результатом якого може стати держава, то статусність дає змогу визначити місце цієї держави залежно від масштабності й міжнародних функцій у світовій системі. Державна спроможність поряд із державною статусністю й політичним структуруванням є одним із важливих аналітичних інструментів, що характеризують параметри розвитку територіальних політій як систем із відповідними інститутами, функціями та ролями.

Серед основних вимірів державної спроможності – розмір і обсяг циркуляції суспільних благ, основи інфраструктурної здатності держави, якість державного управління.

У сучасній політичній науці належне місце приділяється якості функціонування держави. Дослідження політичного виміру ефективності державної влади, якості її функціонування є особливо актуальним і для сучасної України. Хоча умовою успішного розвитку економіки й суспільства є сильна держава, але в її розумінні важливо робити акцент не на розширенні діапазону її функцій, а на підвищення ефективності її роботи. При цьому критерії ефективності розглядаються з погляду «людинозбереження».

У класичному значенні держава є політично оформленим, організованим суспільством, союзом громадян. На горизонтальному рівні держава – це координація громадян, товариський союз, а на вертикальному – їх підпорядкованість державній владі, союз панування. У сучасній державі ці рівні опосередковує принцип народного представництва, що розкриває дії державної влади як організовану волю народу. Союз передбачає підтримку порядку за допомогою особливої категорії людей, наділених публічною владою, що має на увазі легітимне застосування або загрозу застосування заходів примушення. Державна влада, як і влада взагалі, обумовлена певним набором ресурсів, які дозволяють їй суб'єктам реалізувати свою волю й забезпечувати підпорядкування. Це інституційні, фінансові, медійні, регулятивні, правоохоронні, законодавчі, символічні й інші ресурси. «Основними елементами будь-якого пояснення влади, – відзначає Р. Мартін, – є цілі актора і розподіл ресурсів, необхідних для їх досягнення» [6, р. 50]. Тому ефективна, спроможна державна влада є концентрованим виразом волі та сили, потужності держави, втіленої у державних органах і установах. Вона забезпечує стабільність і порядок у суспільстві, захищає її громадян від внутрішніх та зовнішніх посягань шляхом використання різних методів, зокрема державного примусу й військової сили. Не всі наявні в розпорядженні суб'єкта засоби впливу на об'єкт є ресурсами влади, а лише ті, які можуть забезпечити підпорядкування об'єкта або досягнення певного суспільного блага. Деякі з різноманітних ресурсів влади є обов'язковими для будь-яких владних відносин, без них суб'єкт не може реалізувати свій потенціал влади (загальну сукупність всіх ресурсів) і трансформувати його у владні відносини. П. Секорд і С. Бекмен розглядають чотири можливі «стратегії влади», що впливають на її спроможність: 1) безпосередня пропозиція або відмова від пропозиції об'єкта своїх ресурсів, 2) звернення до різних норм, покликаних обмежити чи контролювати поведінку об'єкта, 3) використання обіцянок і погроз з метою зміни сприйняття об'єктом своїх дій; 4) управління боргами. Ця стратегія являє собою нерівний обмін, у якому один суб'єкт не володіє ресурсами для компенсації отриманих ним благ чи послуг і повинен відшкодувати витрати іншого суб'єкта шляхом підпорядкування йому [10].

Коли йдеться про таке складне явище, як спроможність і ефективність державної влади, зростає значимість оцінки її діяльності з погляду зору ефективності або неефективності, бо саме оцінка ефективності державної влади дозволяє пізнавати міру реального задоволення від цілепокладання, організації та регулювання суспільних запитів, а в подальшому – на підставі отриманих даних розробляти заходи та пропозиції щодо підвищення рівня ефективності владарювання. Проблема спроможності державної влади є дуже актуальною для України, яка виборює своє право на незалежне й вільне життя. Як показує практика, не завжди зовнішні обставини спроможні так впливати на прийняті в державі рішення, як внутрішні переконання й цінності державної бюрократії та, ширше, правлячого класу. Проте практично повсюдно доводиться стикатися з тим, що носії державної влади якщо самі не руйнують повністю, то істотно обмежують внутрішню причетність потребам суспільства. У цьому плані актуальні погляди доктора політичних наук Г. Зеленько, яка проаналізувала «пастки неспроможності», що супроводжують ефективність держави. На думку науковиці, «пастки» закладені інституційно, а саме телеологічний (орієнтовний) конституціоналізм передбачає ухвалення процесуальних законів, які б давали

можливість виконувати норми конституції. Проте в Україні вони або не приймалися або приймалися з великим запізненням (закони про Кабмін, про імпічмент Президента, про Регламент ВРУ (Про Президента і Верховну Раду взагалі законів окремих немає). На думку Г. Зеленько, це стало результатом свідомого саботажу подальшої інституціоналізації влади за принципом «каламутної води...». Тому в нас недооформленим є механізм стримувань і противаг. Правовий вакуум заповнюється неправовими практиками. У 90-х роках здебільшого відбувався процес первинного нагромадження капіталу через утворення ФПГ (завдяки моделі ваучерної приватизації), результатом якого став феномен *capturestate*. Далі логіка політичного процесу була підпорядкована збереженню статус-кво ФПГ, які виявилися фактичним джерелом влади в державі, а не народ, як це прийнято вважати. У підсумку, зазначає дослідниця, маємо абсолютно розірваний уряд (проблема подвійного підпорядкування) і деструктивний вотум недовіри, який означає, уряд не можна автоматично відправити у відставку; напівакцептований уряд (уряд працює без програми, що абсолютно нонсенс для європейської практики), а це означає відсутність документа, за яким парламент може оцінити його роботу; відсутність урегульованого статусу парламентської опозиції і нерегульованість діяльності парламентської коаліції), що спричиняє парламентську корупцію і усі ці парламентські групи «на продаж»; абсолютно неефективний інститут політичних партій, тобто по суті немає кому виконувати функцію посередництва між суспільством і владою. Звідси повна неспроможність інституту політичної відповідальності загалом. З найгіршого, як вважає дослідниця, «з такою системою організації влади ми не зможемо рухатися в бік ЄС, бо там протиріччя на протиріччі, не кажучи вже про підтримання неелекторальних способів легітимації влади під час війни...» [3].

Засадничими функціями сучасної держави є: забезпечення зовнішньої безпеки, внутрішнього порядку, легітимності, управління та розвитку. Про характер і ступінь реалізації цих базових функцій держави можуть свідчити різні набори індикаторів. Індикатори забезпечення функції зовнішньої безпеки – це наявність агресії на територію означеної держави, наявність територіальних претензій до цієї держави й невизначеність кордонів. Індикаторами забезпечення функції внутрішнього порядку є наявність повномасштабної агресії, терористичної активності; громадянська війна; наявність незаконних збройних формувань; зникнення людей і позасудові розправи. Індикатори функції легітимності – мінливість базових конституційних правил, згода з основами конституційного ладу та наявність політичних в'язнів. Індикатори функції управління (управлінської здатності) – «приватизація» державних повноважень (формальними або неформальними групами, кланами й ін.); ефективність державного управління; контроль над корупцією; якість економічного регулювання. Індикатори забезпечення функції по створенню умов для розвитку – видатки на охорону здоров'я (підтримка громадського капіталу); витрати на НДДКР (як важливий показник підтримки інноваційної діяльності); внутрішній кредит приватному сектору (підтримка підприємництва). Дж. Б'юкенен, Г. Таллок та інші представники школи колективного вибору показали, що держава являє собою зручне поле діяльності, спрямованої на «вилучення ренти», яка переслідує суто перерозподільні цілі, а витрати – чисте вирахування з багатства суспільства [12]. Держава може приймати політичні рішення про підтримку проєктів економічного розвитку, реструктурування галузей, структурі податків і пільг, введення квот і тарифів, надання привілеїв і монопольних прав. Проблема «розподілу влади» не обмежується витратами лобістської діяльності пошуку ренти та прибутком бізнесу і також пов'язана зі встановленням неефективних прав власності, а отже, неефективними траєкторіями економічного розвитку суспільства.

Прибічники аксіологічного підходу до визначення спроможності ефективності державної влади вважають, що саме цінності внутрішньо-групової свідомості політичної еліти визначають вибір цілей (індивідуальних або групових) з урахуванням можливих (прийнятних) засобів і способів дії. Важливо, що цінності визначають особливості мотивації поведінки

політичної еліти, вони виступають як ідеали діяльності. Проте політична еліта є соціальним інститутом, який володіє величезним ресурсним потенціалом (насамперед ідеться про нематеріальні ресурси), який дає змогу їй виробляти ціннісно-символічні конструкції, згуртовувати суспільство. Таким чином, питання про «культуру владарювання» політичної еліти, з одного боку, є питанням про спадщину, про традиції, які впливають на політику, а з іншого – питанням про спільні сенси та цінності політичної еліти й народу.

На практиці владна ефективність найчастіше визначається аналітичними або експертними методами на основі зіставлення значень сукупності показників (ознак). Існує декілька основних типів оцінок ефективності державного управління: оцінка процесу виконання, оцінка результатів, оцінка наслідків, оцінка економічної ефективності. Класичним є підхід до визначення ефективності саме через досягнення цілей. Цим зумовлено те, що найчастіше під терміном «ефективна держава» розуміється т. зв. менеджеріальна держава, що пояснюється в рамках теорії факторів або наукового менеджменту, яка була розроблена американськими вченими і практиками Ф. Тейлором, Г. Емерсоном та Г. Фордом.

Важливим аспектом дослідження політичної ефективності державної влади є розгляд феномену «неспроможної держави» та процесів «розпаду держави», вивчення яких переживає останнім часом різке зростання кон'юнктури. На початку 90-х рр. дискусія про так званих *failedstates*, «парадержави», «квазідержави», «нестійку державність» або «державну аномію» опинилася в центрі наукових дебатів. Багато авторів посилаються на уявлення, у яких різні форми держави та її розпаду можуть бути розташовані на певній шкалі, що починається із сильною або консолідованою державою. Звідси дискусії про параметри та критерії спроможності держави. Проаналізувавши підходи до визначення поняття стійкості в науковій літературі, вітчизняна дослідниця національної стійкості О. Резнікова зазначає, «що в узагальненому вигляді поняття «стійкість» характеризує реакцію об'єкта на певні зовнішні подразники, його здатність адаптуватися до їх впливів без значної втрати функціональності» [4]. Політичним тлом цих дебатів стало те, що в багатьох країнах «третього світу», або глобального Півдня, держава поставала як нездатна впливати на ситуацію у формі контролю або регулювання. Концепт «неспроможна держава» був застосований уперше в статті *SavingFailedStates*, надрукованій у часописі *ForeignPolicy* в 1992–1993 рр. [5].

Державна неспроможність і розпад держави сприймаються окремими дослідниками як безпосередня загроза власній національній безпеці, оскільки вважається, що «держави, що розпадаються, служать територіальною базою для транснаціональних терористичних мереж» [9, р. 11]. Багато дослідників вважають, що дискурс розпаду держави передусім розглядається як стратегія легітимації для збереження свого великого військового апарату (передусім НАТО), коли вказують на безлад і небезпеку, що виходять від *failedstates*. По-друге, цей дискурс закріплює наявні глобальні перекося між Заходом і рештою світу, коли забезпечує обґрунтування для легітимації різних інтервенціоністських заходів Заходу.

Актуалізація питання проблемної державності та пошук критеріїв визначення спроможності держави змусили по-іншому поглянути на традиційну для досліджень із державного управління проблему ефективності державного механізму та владно-управлінської діяльності, що була достатньо ґрунтовно розкрита у працях В. Бодника, М. Казорла і Дж. Галлего-Бонга, О. Баштанник, Н. Колісниченко і М. Войновського тощо.

Можна погодитися з поглядами української науковиці О. Баштанник [1; 2, с. 15], відповідно до яких під інституціональною спроможністю розуміється спроможність інституту як здатність регулювати певний тип суспільних відносин на основі норм визнаних державою міжнародно-правових актів, національного законодавства та суспільної легітимації (нормативний аспект сутності інституту). Інституційна спроможність може бути визначена для інституції як здатність виконувати свої функції на основі нормативно-правового, організаційного

й ресурсного забезпечення (структурний аспект сутності інституції). До складових інституціональної спроможності належать такі параметри: міжнародно-правовий вимір функціонування інституту; відповідність системі національного права; суспільна легітимація, а інституційної спроможності – нормативно-правова складова; організаційна складова; ресурсна складова. Послідовність політичних дій та проєктів підвищення інституційної спроможності впливає на економічні й соціальні аспекти суспільного розвитку. Безпекова складова інституційної спроможності визначається на основі можливості подолання руйнівних політичних конфліктів на стадії представлення інтересів і позицій сторін. В умовах повномасштабної військової агресії, у яких перебуває сучасна Україна, показниками інституційної спроможності слід вважати рівень консолідації населення підтримки чинної влади та концентрації ресурсів щодо підтримки обороноздатності. Вони є подальшим напрямом розвитку демократії в Україні й очищення політичних інститутів від впливу колаборантських політичних мереж, формування середовища відстоювання національних інтересів і досягнення успіхів у процесах євроінтеграції.

Таким чином, даючи визначення поняттю «спроможна держава», цілком доречно врахувати два взаємозалежні між собою питання – легітимність влади в очах населення та суб'єкти укріплення держави. Легітимізація влади забезпечується загальними інститутами та відносинами, які одночасно сприяють послабленню й навіть руйнуванню держави, а послаблення владних інститутів призводить до делегітимації влади та подальшої деградації країни.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що політична ефективність і спроможність держави на міжнародній арені до глобальної турбулентності у світі в 2022–2024 рр. оцінювалася за допомогою показників, які свідчать про її здатність: займати головні позиції у найважливіших сферах глобального домінування, таких як військова, економічна, технологічна й культурна; впливати на перебіг подій у регіоні або на глобальні процеси, бути самостійним політичним актором; бути лідером або активним учасником таких міжнародних глобальних і регіональних структур; послідовно здійснювати курс на інтеграцію в міжнародні структури з метою наближення своїх політичних, правових, економічних і культурних систем до загальноцивілізаційних стандартів світового розвитку; максимально використовувати свій геополітичний статус і стратегічне значення державної території для геополітичних гравців, з позиції їх боротьби за глобальне домінування, для реалізації національних інтересів; забезпечити привабливий імідж країни, що втілюється в образі політично стабільної держави, яка послідовно здійснює курс на модернізацію політичних інститутів і дотримується міжнародних стандартів у сфері захисту прав і свобод людини. До політичних параметрів державної спроможності слід віднести також ті умови, за яких політична система держави зможе забезпечити організаційні можливості для мобілізації ресурсів, зовнішню консолідацію території та формування загальнонаціональної ідентичності, монополію на застосування сили, здатність підтримувати верховенство й легітимність влади єдиного політичного центру, гарантувати внутрішній порядок, громадянські права і свободи, здійснювати регулююче втручання держави в економічну та соціальну сфери й підтримувати вкорінення інновацій, необхідних для стійкого суспільного розвитку.

Література:

1. Баштанник О. Соціологічний інституціоналізм як напрям нового інституціоналізму політичної науки: методологія та її реалізація в українських політологічних дослідженнях. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2020. 23 (9), 5–14.
2. Баштанник О. Концептуальні засади визначення феномену спроможності в сучасній методології дослідження державного управління. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2023. 2, 10–18.
3. Зеленко Г. Інституційна спроможність Української держави в умовах війни. URL: <https://www.facebook.com/galina.zelenko/posts/pfbid0gzVZCsRJH9pA4eqPrffFiQEGsMUfNTczkQdEPx>

f6ue3t8DhraTAjLsxWTKinWfCJI?comment_id=805139878366526&notif_id=1724762178099708&notif_t=feedback_reaction_generic&ref=notif&locale=uk_UA (дата звернення 23.08.2024).

4. Резнікова О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 532 с.

5. Helman, G. Saving Failed States. *Foreign Policy*, 1992–1993. 89 (3), 311–320.

6. Martin, R. *The Sociology of Power*. London : Routledge and Kegan Paul, 1977. 254.

7. Nettl, J. P. The state as a conceptual variable. *Worldpolitics. Princeton*, 1968. 20, 4, 559–592. URL: <https://www.scribd.com/document/119914582/J-P-Nettl-The-state-as-a-conceptual-variable-World-Politics-Vol-20-No-4-Jul-1968-pp-559-592> (дата звернення 20.07.2024).

8. Popitz H. *Phänomene der Macht. Autorität- Herrschaft – Gewalt – Technik 2., stark erweiterte Auflage*. 1999. 279.

9. Schubert, U.M. *Staatszerfall als Problem des internationalen Systems*. Marburg, 2005. 121.

10. Secord, P.E. *Social psychology* N.Y. McGraw-Hill, 659. 1964. URL: https://archive.org/details/socialpsychology0000unse_t215 (дата звернення 16.02.2021).

11. Tiihonen, S. *From Governing to Governance. A process of change*. Tampere: Tampere University Press, 2004. 323. URL: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/68068/from_governing_to_governance_2004.pdf?sequence=3 (дата звернення 04.11.21).

12. Tullock, G. *The Rent-Seeking Society: The Selected Works of Gordon Tullock / Gordon Tullock*. 5. Indianapolis : Liberty Fund, Inc., 2005. 342.

References:

1. Bashtannyk, O. (2020). Sotsiologichniy instytutsionalizm yak napriam novoho instytutsionalizmu politychnoi nauky: metodolohiia ta yii realizatsiia v ukrainskykh politolohichnykh doslidzhenniakh [Sociological Institutionalism as a Branch of the New Institutionalism in Political Science: Methodology and Its Application in Ukrainian Political Science Research]. *Naukovo-teoretychnyi almanakh Hrani*. 23 (9), 5–14 [in Ukrainian].

2. Bashtannyk, O. (2023). Kontseptualni zasady vyznachennia fenomenu spromozhnosti v suchasniy metodolohii doslidzhennia derzhavnoho upravlinnia [Conceptual Foundations for Defining the Phenomenon of Capacity in Contemporary Methodology for Studying Public Administration]. *Publichne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*. 2, 10–18 [in Ukrainian].

3. Zelenko, H. *Instytutsiina spromozhnist Ukrainskoi derzhavy v umovakh viiny* [Institutional Capacity of the Ukrainian State in Times of War]. Retrieved from https://www.facebook.com/galina.zelenko/posts/pfbid0gzVZCsRjH9pA4eqPrffFiQEGsMUfNTczkQdEPxf6ue3t8DhraTAjLsxWTKinWfCJI?comment_id=805139878366526&notif_id=1724762178099708&notif_t=feedback_reaction_generic&ref=notif&locale=uk_UA (data zvernennia 23.08.2024) [in Ukrainian].

4. Reznikova, O. (2022). *Natsionalna stiikest v umovakh minlyvoho bezpekovoho seredovyscha: monohrafiia* [National Resilience in a Changing Security Environment]. Kyiv : NISD, 532 [in Ukrainian].

5. Helman, G. (1992–1993). *Saving Failed States. Foreign Policy*, 89 (3), 311–320.

6. Martin, R. (1977). *The Sociology of Power*. London: Routledge and Kegan Paul, 254.

7. Nettl, J.P. (1968). The state as a conceptual variable. *Worldpolitics. Princeton*, 20, 4, 559–592. Retrieved from <https://www.scribd.com/document/119914582/J-P-Nettl-The-state-as-a-conceptual-variable-World-Politics-Vol-20-No-4-Jul-1968-pp-559-592>

8. Popitz, H. (1999). *Phänomene der Macht. Autorität- Herrschaft – Gewalt – Technik 2., stark erweiterte Auflage*. 279.

9. Schubert, U.M. (2005). *Staatszerfall als Problem des internationalen Systems*. Marburg, 121.

10. Secord, P.E. (1964). *Social psychology* N.Y. McGraw-Hill, 659. Retrieved from https://archive.org/details/socialpsychology0000unse_t215

11. Tiihonen, S. (2004). *From Governing to Governance. A process of change*. Tampere: Tampere University Press, 323. Retrieved from https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/68068/from_governing_to_governance_2004.pdf?sequence=3

12. Tullock, G. (2005). *The Rent-Seeking Society: The Selected Works of Gordon Tullock / Gordon Tullock*. 5. Indianapolis : Liberty Fund, Inc., 342.

Sergiy Vonsovych. The Concept of State Capacity in Contemporary Historical and Political Analysis

It has been demonstrated that contemporary challenges impose specific requirements on state authorities as institutions capable of governing society. It is revealed that the political attributes and qualities of state power, which reflect its functional capabilities and actual abilities to manage conflicts, have become of primary importance. These attributes depend on international relations, the political system of the national state, the nature of the ruling regime, the system of public administration, and decision-making processes. Evaluating these parameters allows one to understand the capacity (both current and future potential) of a state in the long and medium term. Under these conditions, the assessment of state capacity is crucial for understanding the degree of actual satisfaction derived from goal-setting, organization, and regulation of public demands, and subsequently, based on the obtained data, for developing measures and proposals to improve the level of governance efficiency.

Various approaches to understanding and studying state capacity, which have developed in political science, have been considered, focusing on the main aspects of state capacity in countries worldwide, connected with the external and internal contexts of the existence and functioning of these states. The essence of the phenomenon of state capacity/ incapacity has been characterized, and the political parameters of state capacity and the political risks of the functioning of state power in conditions of problematic statehood have been defined. Emphasis is placed on the fact that the political effectiveness of state power under modern conditions is a decisive factor in ensuring state capacity. Not all states are equally capable of guaranteeing their citizens external security, internal order, legitimacy, governance, and development. The new challenges impacting the state's governing resources amid the formation of a new world order have been outlined. The potential opportunities for their implementation in Ukraine, which have emerged during the global conflict, have been articulated.

Key words: *power, state capacity, state power, power strategies, political theory.*

Відомості про автора:

Сергій Вонсович – доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології та філософії,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.